

УДК 069:271.4-722.52-9](477.83/86/.86)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.11>.

РОЛЬ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У ФОРМУВАННІ ЕКСПОЗИЦІЇ ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ В ГАЛИЧИНІ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ ГАЛИЧА

ЗІНЬКОВСЬКИЙ Тарас

*Музей історії Галича, Національний заповідник «Давній Галич»,
вул. Ярослава Осмомисла 3, с. Крилос, Івано-Франківський район,
Івано-Франківська область, 77162, Україна,
e-mail: sinkowkij@ukr.net*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7252-5888>

ЖОЛОБ Анна

*Музей історії Галича, Національний заповідник «Давній Галич»,
вул. Ярослава Осмомисла 3, с. Крилос, Івано-Франківський район,
Івано-Франківська область, 77162, Україна,
e-mail: Zholobanna@ukr.net*

Бібліографічний опис статті: Зіньковський Т., Жолоб А. Роль владики Софрона Мудрого у формуванні експозиції історії Церкви в Галичині музею історії Галича. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 127 - 140. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.11>.

У статті досліджено історію походження предметів християнського культу та особистого благочестя єпископа Івано-Франківського Софрона Мудрого, сутність їхнього функціонального призначення, матеріал, з якого вони виготовлені, художні особливості, характер іконографічних зображень на них та символічний смисл. Укладено типологічну класифікацію та здійснено систематизацію речей, які зберігаються в експозиції відділу історії церкви в Галичині

Ключові слова: музей, експозиція, єпископ, Євангеліє, чаша, перстень, панагія, ложечка, богослужбовий одяг, документи.

The article explores the history of the origin of objects of Christian worship and personal piety of Bishop Sofron the Wise of Ivano-Frankivsk, the essence of their functional purpose, the material from which they are made, artistic features, the nature of iconographic images on them, and their symbolic meaning. A typological classification and systematization of the items kept in the exposition of the Department of Church History in Galicia is made.

Keywords: museum, exposition, bishop, Gospel, chalice, ring, panagia, spoon, liturgical vestments, documents.

Виклад основного матеріалу

Музей історії Галича було створено у 1960 році, як філію обласного краєзнавчого музею²³. На основі комплексу історичних та культурних пам'яток XI – XVI століть 8 лютого 1994 року створено Державний історико-культурний заповідник «Давній Галич»²⁴, який згідно з Указом Президента України Леоніда Кучми «Про Національні заклади України» № 587/94 від 11 жовтня 1994 року одержав статус Національного й офіційну назву «Національний заповідник «Давній Галич»».²⁵

Згідно розпорядження Івано-Франківської обласної ради від 10 січня 1995 року №16 музей історії Галича увійшов до складу Заповідника, як один з його структурних підрозділів.

23 грудня 1999 року єпископ-ординарій Софрон Мудрий звернувся з листом до священників, церковного братства та вірних Івано-Франківської єпархії з проханням посприяти пароху с. Крилос о. Ярославу Жолобу у зборі старовинних речей, «*оскільки з нагоди 2000-літнього Ювілею відкривається єпархіяльний Музей церкви*»²⁶.

З благословення владики Софрона Мудрого та на основі даного звернення о. Ярославом Жолобом було зібрано колекцію сакральних речей, які в 2007 році були виставлені в експозицію музею історії Галича.

15 січня 2006 року наступник Глави УГКЦ Мирослава-Івана Любачівського (1914-2000) Блаженніший Любомир Гузар (1933-2017) приїхав з візитом на свою історичну батьківщину до Крилоса, свого давнього осідку єпископів і митрополитів²⁷. В храмі Успіння Пресвятої Богородиці відбулася Божественна Літургія за участю Патріарха Любомира. Після завершення Літургії Верховний Архієпископ завітав до музею історії Галича, де ознайомився з експозицією, а також відбулась прес-конференція під головуванням його Блаженства та зустріч з представниками влади, науковцями та громадськістю. Важливим моментом відновлення історичної пам'яті було обговорення перекоронації Чудотворної ікони Матері Божої. Свого часу ікона вже була коронована, але в Першу світову війну корона була втрачена. Корону відтворили з вот і пожертв жертводавців (майстер Сергій Чигрик)²⁸. Перекоронація мала відбутися 28 серпня 2006 року на фундаментах літописного катедрального Успенського собору XII ст.²⁹ з нагоди 70-річчя з часу відкриття фундаменту катедри князя Ярослава Володимировича

²³ Паньків М. З історії створення Національного заповідника «Давній Галич» / М. Паньків // Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи (Матеріали науково-теоретичної конференції) – Івано-Франківськ, 2018 – С. 47-48.

²⁴ Верховна рада України. Постанова Кабінету Міністрів від 8 лютого 1994 р. № 81. Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-94-n#Text>

²⁵ Про національні заклади культури. Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587/94#Text>

²⁶ Архів відпустового місця с. Крилос. Парафія Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ. – Т. 1, 1990. - С. 11 (А).

²⁷ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / С. Мудрий. – Жовква : Місіонер, 2010. – С. 99

²⁸ Жолоб Г. Галицька Чудотворна ікона Матері Божої з Крилоса / Г. Жолоб. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – С. 73.

²⁹ Літопис Руський / [пер. З давнорус. Л. Є. Махновця]; відп. Ред. О. В. Мишанич. – Київ : Дніпро, 1989. – С. 345.

«Осмомисла» (1130-1187)³⁰, а ще рівно 850 років тому відбулося її посвячення імовірно галицьким літописним єпископом Кузьмою³¹.

Перебуваючи в музеї, Блаженніший Любомир висловив побажання, що було б доречним у приміщенні Митрополичих палат (а саме тут розташований музей історії Галича) відкрити експозицію, присвячену історії релігії і церкви в Галичині. Цю ідею підтримало керівництво Національного заповідника «Давній Галич».³² Благословення на цю справу музей отримав від єпархіального керівництва та особисто від предстоятеля УГКЦ Блаженнішого Любомира Гузара.

Приміщення для майбутньої експозиції було виділено на другому поверсі Митрополичих палат. На той час там розміщувалась експозиція, присвячена природі галицького краю, яку було передано до Галицького Національного природничого парку.

У 2006 році розпочалася клопітка праця по збору артефактів для майбутньої експозиції. Працівники Національного заповідника «Давній Галич» встановили тісну співпрацю з греко-католицькими парафіями району та області. З кожним роком кількість експонатів збільшувалась завдяки наполегливій праці працівників Заповідника.

Велику допомогу у формуванні експозиції надали єпископ Блаженніший Любомир Гузар, єпископ Софрон Мудрий ЧСВВ (1923-2014), митрополит Івано-Франківський Володимир Війтишин, єпископ-помічник Йосафат Мощик, єпископи Коломийсько-Чернівецької єпархії Микола Сімкайло (1952-2013) та Василь Івасюк, отець Олег Каськів, парох храму Успіння Пресвятої Богородиці о. Ярослав Жолоб.

Основну частину експонатів становлять подаровані приватними особами речі, пам'ятки, передані релігійними громадами, священиками з їх власної ініціативи, з особистих фондів приватного колекціонера Володимира Човгана, та речі, конфісковані митними органами під час спроб їх нелегального вивозу за межі України. До музею передаються також пам'ятки, які через зношеність не використовуються у культовій практиці. Надходження таких предметів до фондів музею йшло в єдиному комплексі з іншими предметами старовини.

А відкриття експозиції історії церкви відбулося в 2007 році на основі колекцій пам'яток як релігійного мистецтва, так і предметів церковного вжитку. На теренах Західної України дана колекція є унікальною. Тут виставлені для огляду речі, зібрані з парафій Івано-Франківської митрополії, приватних колекцій (старовинні ікони, хрести, стародруки, кадильніці,

³⁰ Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. Войтович. – Біла Церква, 2006. – С. 339.

³¹ Стасюк А. Духовні особи на дипломатичній службі Галицьких князів у середині XII-першій половині XIII століть / А. Стасюк // *Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r.* / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. - Krakow, 2021. – С. 151.

³² Зінковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зінковський // *Науково-популярний часопис «Давній Галич»*. – Галич, 2018. – № 2. – С. 7.

лампади, єпископські та священничі ризи тощо)³³. На даний час в експозиції налічується понад 370 предметів сакрального мистецтва³⁴.

З нагоди проведення Синоду єпископів УГКЦ, який проходив в Івано-Франківську 31 серпня – 6 вересня 2015 року, музей історії Галича мав за честь приймати сорок єпископів із України, країн Центральної та Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралії та учасників Синоду на чолі з Верховним Архієпископом Святославом Шевчуком, які завітали до центру княжого Галича, щоб ознайомитися з історією давньої столиці, оглянути експозицію історії релігії та помолитися Вечірню перед Галицькою Чудотворною іконою Матері Божої. Духовні провідники були приємно вражені побаченими цінними археологічними артефактами та експонатами сакрального мистецтва³⁵.

Значний внесок у формування експозиції історії церкви в Галичині зробив владика Софрон Мудрий. За життя єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ до музею історії Галича було передано унікальний експонат – єпископський жезл Андрея Шептицького³⁶. Як засвідчує владика, цей жезл був переданий йому, як правлячому єпископові Івано-Франківському після інтронізації і відвідин Кир Павла Василика Ординарія Коломийсько-Чернівецької єпархії, як цінну реліквію, яку Кир Павло Василик зберіг. Ця реліквія являється особистим жезлом славного Станіславівського єпископа Кир Андрея Шептицького 1899-1901 роки. Жезл передано, як цінну реліквію до виставлення в Музей історії Галича с. Кринос (Давній Галич) 06 червня 2008 року³⁷. Жезл нереставрований. Матеріал виготовлення: метал, чеканка, золочення. Висота реліквії 196 x 0,35 в діаметрі палиці³⁸.

15 липня 2015 року з архіву Івано-Франківської Архієпархії та від імені Архієпископа і Митрополита Івано-Франківського Кир Володимира Війтишина до Національного заповідника «Давній Галич» були передані речі та документи на тимчасове зберігання до музею історії Галича. Речі та документи передали о. Олег Каськів та о. Віталій Федун зі збірки єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ³⁹.

• **Жезл єпископський. Кінець ХХ ст.**⁴⁰. Розміри: 169 x 0, 33 в діаметрі. Має форму палиці, яка розділена на чотири частини із вкладенням сплюснутих еліпсоподібних куль, по яких виконана художня обробка у вигляді

³³ Зіньковський Т. Музей історії Галича – книга нашої історії / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 24 (2019). – 28 червня. – С. 3.

³⁴ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. Книга надходжень тимчасового зберігання речей та документів Владика Софрона Мудрого (далі: КНТЗ). - Арк. 5-67.

³⁵ Зіньковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зіньковський // Науково-популярний часопис «Давній Галич». – Галич, 2018. – № 2. – С. 7.

³⁶ Зіньковський Т. Музей історії Галича береже пам'ять про митрополита Андрея Шептицького / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 1 (1996). - 5 січня. – С. 6.

³⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КТНЗ– 27. – Арк. 15.

³⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зіньковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 157.

³⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. – КНТЗ. – Заг. Арк. 16.

⁴⁰ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - Речі сакрального вжитку. – № 409.- Арк. 165.

виподібних ліній в середині з розлогим рослинним орнаментом, з нанесенням білої, синьої та червоної емалей. Верхня частина жезла являє собою зображення двох розлогих змій, головами повернутих до середини. Розділяє змій хрест із вкладеннями в нього червоних і білих каменів. Середник жезла – хрест⁴¹.

- **Євангеліє. 1979 р.**⁴² Владика Софрон користувався ним в часі подорожей, коли служив Божественну Літургію. Розміри його становлять: 17x14x3,5 см. В металевому окладі. Матеріал: папір; техніка оправи: метал, емаль синя і біла. Фрагментарно є потемніння та окислення. Для поділу тексту використано крапки. Шрифт 10, 42 рядки тексту, порядок числення листків розташований у лівому верхньому куті.

Оправа ручної роботи, грубий картон, обшитий у метал. Оклад – латунь, золочення з орнаментальним тисненням. Боковина виготовлена із металу, тисненого квітковим орнаментом. Тиснення присутнє на обох кришках і на корінці. Верхня кришка розділена на центральне поле та обрамлення з лінійок та смужок виткого орнаменту. В овалному медальйоні витиснена сцена розп'яття Ісуса Христа. Лик Христа овальний, голова нахилена вправо і вниз. Збережені певні пропорції тіла. Розп'яття представляє Спасителя, прибитого до хреста. Присутня західна іконографія, ступні ніг Христа накладені одна на одну і прибиті одним цвяхом з пірамідальними головками. Розпростерті руки зберігають смислову роль, що сприймається як знак тріумфу віри. Тіло провисло, руки розкинуті вгору. Пов'язка на стегнах доповнює декоративність композиції, спадає невеликими короткими складками із перев'язаним вузлом на лівий бік. Терновий вінець на голові Ісуса складають гострі шипи. Очі, заплющені під високими дугами брів, надають обличчю Христа страдницького вигляду, уста закриті. Ніс прямий, витягнутий, загострений на кінці. Високо різьблені двома лініями ребра роблять зовнішність Христа більш виразною, наділяючи скульптуру рисами декоративності. Виділені м'язи на фігурі Христа, ретельно різьблені суглоби рук та ніг. Ноги зігнуті в колінах. Волосся передається лінійними виразами. На хресті напис «ІНЦІ». По чотирьох кутах в овальних медальйонах зображені пророки Старого Завіту: **Ілля, Мойсей, Міхей, Авакум.**

Зворотня сторона Євангелія представлена чотирма євангелістами: **Матеєм, Марком, Лукою, Іваном** та центральною фігурою Воскресіння **Ісуса Христа**. Застібка на Євангелії з двоголовим орлом⁴³.

- **Чаша літургійна.** Друга половина ХХ ст.⁴⁴ Подає зображенням чотирьох євангелістів із написом: «**На пам'ять про звершення моєї першої Літургії. Рим 25 грудня 1958 року**». Розміри чаші: висота – 19,5 см, діаметр верхньої частини – 34 см, діаметр нижньої – 35 см. Нереставрована. Матеріал і техніка:

⁴¹ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 160.

⁴² Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 181.- Арк. 64.

⁴³ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 200.

⁴⁴ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 172.- Арк. 63.

метал, срібло, золоте напилення, емалі. Прослідковуються втрати емалі, окислення, потемніння.

Чаша на високій ніжці. Верхня частина висока у формі кубка з середини із золотим напиленням, вінці прямі. Верня частина на висоті 2,5 см тонкостінна, з переходом у нижню ледь товстішу. Із зовнішньої сторони – срібне емальоване напилення та емальовані зображення чотирьох євангелистів, між якими представлені чотири сині емальовані хрести із зеленими кругами посередині.

На передній частині чаші зображено євангелиста Матея в сидячому положенні. Голова злегка повернута вліво. Одягнений у жовтий хітон та зелений гіматій, накинутий на ліве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. У лівій руці тримає закриту книгу вохристо-темного кольору з написом «**МАТТЕО**» на лівому коліні, а в правій - перо. Лик овальної форми із завуженням донизу, світло-вохристої карнації, з підрум'яною. Очі великі, темні, підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса сиві, короткі. Волосся довге, пряме, біле, спадає на плечі, розділене на проділ. Борода коротка, біла, роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Марко зображений у сидячому положенні, профільно одягнений у зелений хітон та фіолетовий гіматій, який накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. У лівій руці тримає закриту книгу жовтого кольору з написом «**MARCO**» на лівому коліні, а в правій – перо, підняте на рівні грудей. Лик овальної форми із завуженням донизу, світло-вохристої карнації, з підрум'яною. Очі закриті, повіки темні. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи темні, вуса коричневі, короткі. Волосся коротке, пряме, коричневе з темним відтінком, розділене на проділ. Борода коротка, коричнева, посередині роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Іван зображений в сидячому положенні. Голова злегка повернута вліво. Одягнений у зелений хітон та червоний гіматій, накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами по основному кольорі.

Євангелист Іван зображений у сидячому положенні, одягнений у синій хітон та фіолетовий гіматій, який накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. На грудях тримає Євангеліє голубого кольору з написом «**CIOVANNI**». Лик овальної форми із завуженням донизу, світловохристої карнації, з підрум'яною. Очі великі, темні підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса сиві, короткі. Волосся довге, пряме біле, спадає на плечі, розділене на проділ. Борода коротка, біла, роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Лука представлений в сидячому положенні. Голова злегка повернута вправо, одягнений у синій хітон та зелений гіматій, накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами по основному кольорі. На рівні грудей тримає закрите Євангеліє жовтого кольору з написом «**LUSA**», а в правій руці – перо. Лик овальної форми із завуженням донизу, світловохристої карнації, з підрум'яною. Очі великі, темні, підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса коричневі, короткі.

Волосся коротке, пряме, коричневе, розділене на проділ. Борода коротка, руда. Ноги босі.

Чаша внизу має широку трапецеподібну форму, ферхня частина завужена, нижня розширена. Між обома частинами чаші міститься мраморна шліфувана дископодібна форма коричневого кольору діаметром 16 см, яка унаочнює собою чашу з вином, яку Ісус Христос подав Своїм учням на Тайній Вечері⁴⁵.

- **Перстень єпископський. Кінець XX ст.**⁴⁶ Діаметр перстня- 20 см, висота - 2 см. Матеріал: срібло. На передній стороні зображено Пресвяту Богородицю Одигітрію. Зображення Богородиці погрудне, у легкому повороті вліво. На лівій руці Богородиця тримає Ісуса Христа, який правицею благословляє, ліва рука опущена до низу. Богородиця одягнена у мафорій, оздоблений по краях каймою, та хітон з орнаментованими обшлагами. На чолі та правому плечі зображена зірка. Ісус Христос одягнений у хітон з клавом та гіматій. Складки одягу виконані широкими темними витисненими смугами (мафорій та хітон Богородиці), довгими лініями (гіматій Ісуса Христа). Лики округлі, очі великі. Носи прямі, брови довгі. Лоб у Богородиці низький, у Ісуса – високий, вуста закриті. Волосся коротке. Німби плоскі, окреслені двома графіями, німб Спаса хрещатий. Тло декороване крапковим орнаментом. Обрамлення тиснене, квадратне.

Перстень єпископський символізує заручення єпископа зі своєю Церквою, його владу. Про це свідчить формула при врученні перстня під час єпископської хіротонії: *«Прийми перстень як друк вірності, щоб, прикрашений, незаплямованою вірою, ти зберігав непорочної наречену Божу, тобто Святу Церкву»*. За традицією, християни висловлюють повагу єпископу, цілуючи перстень⁴⁷.

- **Панагія.** Кінець XX ст.⁴⁸ Атрибут архієрейського нагрудного знаку представлена у вигляді ромба. В мандорлі – зображення ікони Неустанної Помочі в круглій рамі, на ланцюжку, який розділений на дві частини, який відповідає подвійному характеру служіння архіпастиря: Богу і людям.

Зображення Богородиці нижче пояса, у легкому повороті вліво. Права рука піднята на рівні грудей. В правій руці Діва Марія тримає ліву руку Ісуса Христа. Богородиця одягнена у червону туніку, яка оздоблена по краях синьою каймою та синій мафорій з орнаментованими перлами і «каменями» з обшлагами та горловиною. На правому плечі зірка. Ісус Христос одягнений у світло-зелений хітон, підперезаний жовтим поясом, і вохристий гіматій.

⁴⁵ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 144-145.

⁴⁶ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 8.- Арк. 5.

⁴⁷ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 161.

⁴⁸ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 9.- Арк. 5.

Складки одягу виконані широкими темними мазками по основних кольорах і білою контурною лінією (мафорій Богородиці), різкими світлими лініями (хітон Богородиці), довгими темними і довгими темно-рудими лініями (гіматій Ісуса Христа).

Лици рожево-вохристої карнації з підрум'яною, округлі. Очі великі, сині. Носи прямі. Брови довгі, чорні. Лоби низькі. Вуста червоні. Движками промальовані повіки, підборіддя, шия. Білильними мазками модельовані руки Богородиці та Ісуса Христа. Волосся Ісуса коротке, руде, промальоване темними лініями. Німби плоскі, окреслені двома графіями, гравійовані рослинним і кульковим орнаментом, золочені. Німб Спаса хрещатий. Монограми поміщені у два темні прямокутники. На голові - корони з каменями синього та червоного кольорів, завершені довкола хрестоподібними кульками. Обабіч Богородиці і Христа зображено двох ангелів. З правої сторони ангел повернутий ліворуч тримає Євангеліє. Одягнений у червоний хітон та синій гіматій, підперезаний. Кінець гіматія спадає на праву руку. З лівої сторони ангел повернутий праворуч. Голова схилена до Богородиці. У лівій руці тримає шестираменний хрест темного кольору. Одягнений у червоний хітон, підперезаний. Лици овалні, світло-вохристої карнації. Носи прямі. Очі закриті. Брови широкі, коричневі, видовжені. Уста рожеві. Волосся довге, хвилясте, коричневе, спадає на плечі. Німби Богородиці і Христа плоскі, гравійовані променями та кульковим орнаментом, окреслені двома графіями, золочені. Німби ангелів плоскі, окреслені графією, золочені. Крила – сині. Тло голубе. Довкола ікони є рама у вигляді хреста прикрашена накладним ажурним плетивом у вигляді спіралей та квітів лілії із накладними круглими рубіновими каменями. У верхній частині прикріплена корона із завершенням хреста, посередині вкладені рубінові камені з ажурним плетивом⁴⁹.

• **Дикирій**⁵⁰. **Трикирій**⁵¹. Кінець ХХ ст. Матеріал і техніка: лиття, латунь. Дикирій символізує дві природи Ісуса Христа. Трикирій – Пресвяту Трійцю. Настільний предмет із підставкою. По контуру профілювання у нижньому краї має орнамент півкола. Тло вглиблено з переходом у низький рослинний орнамент. В основу підставки вмонтовано шайбу із гвинтиком стержня, який переходить в литі орнаментовані дві змії, голови яких завершені восьмипелюстковими квітами, з серцевиною для двох і трьох свічок, перев'язаних навхрест чорною атласною стрічкою. Посередині дикирію і трикирію стоїть фігурний двораменний хрест з інкрустацією синіх та червоних каменів. Елемент цілісного ансамблю церковного інтер'єру оригінальної форми⁵².

⁴⁹ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 152.

⁵⁰ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 211.- Арк. 68.

⁵¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 212.- Арк. 68.

⁵² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 164-165.

- **Ложечка Літургійна**⁵³. Друга половина ХХ ст. Розміри: 9 x 3,5 см. Матеріал і техніка: срібло, золочення. Ложечка для святого Причастя, виготовлена у формі довгого держака у нижній частині овальної форми із заглибленням, верхня частина відповідає ромбовидному закінченню з ажурним литим орнаментом. Середник овальної форми завершений потовщеним обручем в середині якого зображений Ісус Христос у вигляді Пастиря, із посохом, який опертий на праве плече. На лівому плечі тримає заблукане ягня. Овал золочений⁵⁴.

- **Посудина для мира та єлею**⁵⁵. Кінець ХХ ст. Розміри мирниці: 4x2 см; футляру – 9x6 см. Матеріал і техніка: срібло, золочення, атлас, шкіра. Збереження: окислення, потемніння. Хрестильна скринька, або мирниця, – невеликий ковчег для зберігання Святого Мира та Єлею, які вживаються під час звершення Таїнств Хрещення та Миропомазання. Становлять циліндричну форму з прикріпленою верхньою кришкою, на якій витиснений хрест. Мирниці знаходяться у футлярі, всередині атласна обшивка. Зовнішня сторона обтягнута чорною шкірою⁵⁶.

- **Свідоцтво про народження (повторне)**⁵⁷. Дата видачі: 19 березня 1999 р. Свідоцтво про народження є документом, який підтверджує факт реєстрації народження дитини. Дане посвідчення видане на ім'я Мудрий Стефан-Василь Григорович. Народився 27 листопада 1923 р. в м. Золочів, Львівська область. Даний запис здійснено в книзі актів записів громадського стану про народження 1923 грудня 08 числа, за обліковими даними № 53. У свідоцтві про народження містяться відомості про батька та матір. Батько: Мудрий Григорій Семенович, мати: Мудра Варвара Романівна. Місце реєстрації: м. Золочів Львівської області. Свідоцтво завірено печаткою та підписом завідуючого відділом запису актів громадського стану А. Кузьми. Вказаний номер та серія свідоцтва І СГ № 169668⁵⁸.

- **Соджорно (оригінал)**⁵⁹. Дата видачі 22 квітня 1994 р. (дозвіл на постійне проживання іноземців в Італії). Владика Софрон Мудрий переїхав до Риму і отримав дозвіл на постійне проживання. В Римі здобув ступені доктора богослов'я, магістра канонічного права, професора папського університету східних наук. Сорок років працював на радіо «Ватикан». П'ятдесят років свого життя владика Софрон віддав Українській папській колегії св. Йосафата, тридцять років з яких був її ректором⁶⁰.

⁵³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 195.- Арк. 66.

⁵⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 149.

⁵⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 180.- Арк. 64.

⁵⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 171.

⁵⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 188.- Арк. 65.

⁵⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 228.

⁵⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 194.- Арк. 66.

⁶⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 224.

- **Свідоцтво департаменту юстиції США (оригінал)**⁶¹. Видано 11 листопада 1954 р. Даний документ виданий Софрону Мудру на основі дотриманням вимог чинного законодавства країни. Документ є завірений печаткою та підписом керівника даної установи⁶².

- **Кодіче фіскале**⁶³. Фінансова картка. (Оригінал). Видане МФІ 27 серпня 1980 р.). Даний документ присвоєно Стефану-Софрону Григоровичу Мудрому що представляє собою фіксальний код із номером MDRSHR 23S27 Z1271. Щоб отримати даний документ потрібно подати документи (паспорт, свідоцтво про народження, приписка). Використовується при фінансових операціях. Номер залишається в офіційній базі даних Кодіче Фіскале⁶⁴.

- **Відкріпне посвідчення**⁶⁵. Видане 20 жовтня 2004 р. № 0551539. Така форма відкріпного посвідчення використовувалась на виборах президента України 31 жовтня 2004 року. Даний документ встановлює Центральна виборча комісія. Посвідчення має нумерацію. Передбачене місце для прізвища, імені, по батькові виборця – Мудрий Стефан-Софрон Григорович. Вказаний номер ділянки № 71, територіального виборчого округу № 85. Член діляничної комісії Когут Б. В. Печатка, підпис і дата – 20.10.2004 р⁶⁶.

- **Фінансова картка**⁶⁷. Італія 1987 р. № MDRSHR23S27Z1271. Електронна платіжна пластикова картка що використовується для ініціювання переказу коштів зі свого рахунку на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків і банківських автоматах, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором. Даною картою о. Софрон Мудрий користувався із 1987 року. Серія картки MDRSYR та десятизначний номер 23S27Z1271. Видано HUDRY SOPHRONIUS STEVEN POLONIA EE 27.11.23. 1987⁶⁸.

- **Годинник наручний (механічний)**⁶⁹. 1998 р. Латунь. Наручний механічний пристрій для індикації поточного часу і виміру часових інтервалів. Механізмом такого годинника є обертальне коливання балансира, джерелом якого служить скручена пружина. Потребує постійного заведення, для поновлення заведення енергії завідної пружини. Носять на зап'ясті. Виконаний як пам'ятний знак в ході святкування ювілею 1100-річчя Галича 22 вересня 1998 року. Цього ж року у березні Галич увійшов в Асоціацію малих і середніх міст України, а у вересні 1998 р. відбулося святкування, враховуючи роль міста

⁶¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 193.- Арк. 66.

⁶² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 229.

⁶³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 191.- Арк. 65.

⁶⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 226.

⁶⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 189.- Арк. 65

⁶⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 225.

⁶⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 192.- Арк. 65.

⁶⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 227.

⁶⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 187.- Арк. 65.

Галича, яке свого часу було столицею Галицько-Волинського князівства в державотворчих процесах України⁷⁰.

• **Зустріч президента Віктора Ющенка з архієреями Софроном Мудрим, Володимиром Війтишиним, Миколою Сімкайлом та представниками влади**⁷¹. (Світлина). Початок ХХІ ст.

На світлині: з ліва на право Роман Ткач – голова Івано-Франківської обласної адміністрації, єпископ Івано-Франківський Володимир Війтишин, президент України Віктор Ющенко, єпископ Коломийсько-Чернівецький Миколай Сімкайло, єпископ Івано-Франківський Софрон Мудрий, Постолянчук Романія Антонівна – заступник голови Івано-Франківської адміністрації з гуманітарних питань, Брус Василь Хомич – перший заступник Голови Івано-Франківської державної адміністрації, Круць Микола Федорович – президент правління ВАТ «Івано-Франківськцемент», о. Володимир Чорній – канцлер Івано-Франківської єпархії УГКЦ, о. Ігор Пелехатий – редактор українського греко-католицького часопису «Нова зоря»⁷².

Експозицію музею довершують нагороди єпископа.

• **Комплект ордена за заслуги III ступеня Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича**⁷³ Виданий 16 січня 2009 р. Розміри: футляр 15,5x10,5x3,5 см. Посвідчення: 11 x 8 x 0,5 см. Матеріал: оксидоване срібло, стрічка муарова, емаль малинова, синя, золочення. Мініатюра – нейзильбер. Футляр - високоякісний крейдяний картон.

16 січня 2009 року Президент України Віктор Ющенко нагородив єпископа Софрона Мудрого орденом «За заслуги» III ступеня «За вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України». Указ Президента України № 26/2009 Про відзначення державними нагородами України. Виготовлений орден III ступеня з нейзильберу⁷⁴.

• **Комплект ордена за заслуги II ступеня Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича**⁷⁵. Виданий 30 листопада 2013 р. Орден за заслуги II ступеня присвоєно за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю. Указ Президента України № 655/2013 від 30 листопада 2013 року «Про відзначення державними нагородами України з нагоди річниці підтвердження всеукраїнським референдумом Акта проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року»⁷⁶.

⁷⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 173.

⁷¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 6.- Арк. 6.

⁷² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 108.

⁷³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 185.- Арк. 64.

⁷⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 180.

⁷⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 184.- Арк. 64.

⁷⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 182.

• **Нагрудний знак «Почесний громадянин Золочівського району»⁷⁷.** Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича. Розміри: футляр 12,5 x 9 x 3 см, орден – 7, 5 см, верхня частина – 2, 5 x 2 см, нижня частина – 5 x 5 см. Матеріал: метал, емаль синя, зелена. Футляр - пластмаса. Нагрудний знак «Почесний громадянин Золочівського району» являє собою восьмипроменею стилізовану зірку, покриту синьою і зеленою емаллю. На неї накладено восьмикутну багатопроменею зірку з білого металу. Верхня накладка знака круглої форми, по периметру якої розташований текст: **«Почесний громадянин Золочівського району»**, на червоній емалі, а в центральній частині розташований герб Золочівського району. Знак за допомогою кільця з'єднується з колодкою. Колодка покрита синьою емаллю, пружки хреста золочені. На колодці із зворотної сторони знаходиться заціпка для кріплення на одязі⁷⁸.

• **Медаль за заслуги перед Прикарпаттям⁷⁹.** Видана в 2010 р. Розміри: футляр 12,5x9x3 мм, орден – 7,5 мм, верхня частина – 2,5 x 2 мм, нижня частина – 5x5 мм. Матеріал: срібло, стрічка муарова, емаль синя, золочення. Футляр - високоякісний крейдяний картон. Нагрудний знак **«За заслуги перед Прикарпаттям»** являє собою восьмипроменею стилізовану зірку⁸⁰.

• **Ювілейна медаль Івано-Франківської єпархії присвячена 2000 - літтю «Різдва Христового» 2000 р.⁸¹** Матеріал: метал, срібло. Ювілейна медаль заснована на честь святкування великої події: 2000-ліття Різдва Христового. Встановлена для нагородження духовенству, мирянам, церковнослужителям, а також державним діячам та представникам інших сфер діяльності за визначні особисті заслуги перед Церквою. Відзнака має форму круглого медальйона із зображенням Ісуса Христа. По колу медальйона розміщено надпис: **«РІЗДВО ХРИСТОВЕ 2000»**. На зворотному боці - хрест та єпископський герб Софрона Мудрого з девізом **«Господь – сила моя»**. До медальйона прикріплене кругле вушко з кільцем, яким він з'єднується золотисто-срібною стрічкою, яка накладається на шию⁸².

Окремої уваги заслуговують богословські твори єпископа Софрона Мудрого – серед них: «Курс лекцій канонічного права» (1968), «Словник біблійного богослів'я» (1996), «Короткий коментар кодексу канонів східних церков» (1996), «Нарис історії Церкви в Україні» (2010), «Духовні бесіди» (2002), «Під опікою Божого провидіння» (2008)⁸³. В експозиції музею містяться Архієрейські ризи владики⁸⁴.

⁷⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 183.- Арк. 64.

⁷⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 184.

⁷⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 182.- Арк. 64.

⁸⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 186.

⁸¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 186.- Арк. 65.

⁸² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 187.

⁸³ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 217-223.

⁸⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 243-247.

Таким чином, влади́ка Софрон Мудрий зробив значний внесок у створення та комплектування експозиції історії церкви в Галичині музею історії Галича. Речі, якими в свій час він користувався, становлять значну мистецьку цінність, розглядаються як християнська, культурна спадщина. Безумовно, що окрасою експозиції музею є єпископський жезл Андрея Шептицького, який у 2008 р. до експозиції передав влади́ка Софрон Мудрий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів відпустового місця с. Крилос. Парафія Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ. – Т. 1, 1990. – 104 с. .
2. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів від 8 лютого 1994 р. № 81. [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-94-n#Text>
3. Верховна Рада України. Постанова кабінету Міністрів від 11 жовтня 1994 р. № 58 «Про національні заклади культури». [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587/94#Text>
4. Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. Войтович. – Біла Церква, 2006. – 782 с.
5. Жолоб Г. Галицька Чудотворна ікона Матері Божої з Крилоса / Г. Жолоб. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – 95 с.
6. Зіньковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зіньковський // Науково-популярний часопис «Давній Галич». – Галич, 2018. – № 2. – 24 с.
7. Зіньковський Т. Музей історії Галича – книга нашої історії / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 24 (2019). – 28 червня. – 1-8 с.
8. Зіньковський Т. Музей історії Галича береже пам'ять про митрополита Андрея Шептицького / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 1 (1996) 5 січня. – С. 6.
9. Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зіньковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – 304 с.
10. Літопис Руський / [пер. з давнорус. Л. Є. Махновця]; відп. Ред. О. В. Мишанич. – Київ : Дніпро, 1989. – 590 с.
11. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / С. Мудрий. – Жовква : Місіонер, 2010. – 543 с.
12. Паньків М. З історії створення Національного заповідника «Давній Галич» / М. Паньків // Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи – Івано-Франківськ, 2018 – 46-58 с.
13. Стасюк А. Духовні особи на дипломатичній службі Галицьких князів у середині XII-першій половині XIII століть / А. Стасюк // *Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r.* / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. – Krakow, 2021. – С. 145-159.
14. Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. Книга надходжень тимчасового зберігання речей та документів Влади́ки Софрона Мудрого (далі: КНТЗ). – 134 арк.

15. Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - Речі сакрального вжитку. – № 409. – 200 арк.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of February 8, 1994, No. 81. [Electronic resource].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of October 11, 1994, No. 58 «On National Cultural Institutions». [Electronic resource]:
3. Voytovych L. The Princely Age in Rus: Portraits of the Elite / L. Voytovych. - Bila Tserkva, 2006. - 782 p.
4. Zholob H. Galician Miraculous Icon of the Mother of God from Krylos / H. Zholob: Lileia-NV, 2014. 95 p.
6. Zinkovskyi T. The exposition of the history of religion and church in Galicia is the pride of the Museum of the History of Halych / T. Zinkovskyi // Popular science journal "Ancient Halych". - Halych, 2018. - No. 2. - 24 p.
7. Zinkovskyi T. Museum of the History of Halych - the book of our history / T. Zinkovskyi // Halytske slovo. - 2018. - No. 24 (2019). - June 28. - 1-8 p.
8. Zinkovskyi T. The Museum of the History of Halych preserves the memory of Metropolitan Andrey Sheptytskyi / T. Zinkovskyi // Halytske slovo. - 2018. - No. 1 (1996) January 5. - P. 6.
9. Catalog. Objects of sacred heritage / T. Zinkovskyi, H. Zholob. - Halych, 2016. - 304 p.
10. Chronicle of Rus' / [translated from Old Russian by L.E. Makhnovets]; edited by O.V. Myshanych. - Kyiv: Dnipro, 1989. - 590 p.
11. Mudryi S. Outline of the history of the Church in Ukraine / S. Mudryi: Missionary, 2010. 543 p.
12. Pankiv M. From the history of the creation of the National Reserve "Ancient Halych" / M. Pankiv // Modern accents of museums. History, achievements, prospects - Ivano-Frankivsk, 2018 - 46-58 p.
13. Stasiuk A. Clergy in the diplomatic service of the Galician princes in the middle of the twelfth and first half of the thirteenth centuries / A. Stasiuk // Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r. / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. - Krakow, 2021. - Pp. 145-159.
14. Structural subdivision of the National Conservation Area "Ancient Halych". Sector of funds in Halych. Book of Receipts for the Temporary Storage of the Things and Documents of Bishop Sophron the Wise (hereinafter: KNTS). 134 p.
15. Structural subdivision of the National Reserve "Ancient Halych". Sector of funds in the city of.

*Стаття надійшла до редакції 20.11.2023.
Стаття рекомендована до друку 13.12.2023.*